

Bijlage HAVO
2012

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 Invoering OV-chipkaart

tekst 1

Kamer kritisch over afschaffing strippenkaart

Staatssecretaris Huizinga (Verkeer, ChristenUnie) gaat controleren of Rotterdam aan alle criteria voldoet om de strippenkaart op 11 februari definitief te vervangen door de ov-chipkaart. Zo niet, dan wordt de strippenkaart niet afgeschaft. Dat zei Huizinga vanochtend in een debat met de Tweede Kamer.

10 Een Kamermeerderheid dreigde eerder in het debat het afschaffen van de strippenkaart te blokkeren wegens aanhoudende problemen met de ov-chipkaart. Onder meer over de tarieven
15 zijn twijfels. De partijen zijn bang dat veel reizigers straks duurder uit zijn. Ook vraagt de Kamer zich af of het Rotterdamse vervoersbedrijf RET voldoende rekening heeft gehouden
20 met ouderen. Volgens PvdA-Kamerlid Lia Roefs zien veel ouderen “als een berg op” tegen het verplichte gebruik van de ov-chipkaart. Ze wilde weten of er voldoende aandacht is voor de
25 informatievoorziening aan ouderen.

Meerdere partijen in de Kamer vroegen om met het Rotterdamse vervoersbedrijf contact op te nemen over de prijsverhoging van de chipkaart voor
30 blinden en gehandicapten. Deze kaart kost straks het dubbele, 10 in plaats van 5 euro. Huizinga kreeg de opdracht ervoor te zorgen dat de prijsverhoging ongedaan wordt gemaakt.

35 De koepel van ouderenorganisaties CSO, reizigersorganisatie Rover, het cliëntenplatform CG-Raad (chronisch zieken en gehandicapten) en de ouderenomroep MAX zijn een online-petitie begonnen om de strippenkaart
40 voorlopig te behouden.

De Kamer was vanochtend zeer kritisch over de problemen rondom de chipkaart. (...) Volgens Roefs was het debat
45 “te kort om alle problemen één voor één te benoemen. En de problemen worden er met de invoering niet minder op.” (...) Huizinga beloofde uiterlijk 1 februari met een brief te komen waarin
50 ze ingaat op 38 ‘zorgpunten’ die reizigersorganisatie Rover over de ov-chipkaart heeft.

Ook studenten hebben grote problemen met het activeren van hun ov-chipkaart.
55 Dat moet voor 1 februari gebeuren, maar ruim 400.000 van de 650.000 studenten hebben dat nog niet gedaan. Volgens studentenorganisaties zijn er klachten over defecte oplaadautomaten
60 en lange rijen. Huizinga zei daarover nog een gesprek te hebben met de top van Trans Link Systems (TLS), de organisatie achter de ov-chipkaart. De Kamer eiste verder uiterlijk volgende
65 week dinsdag een brief van minister Plasterk (Onderwijs, PvdA) over de problemen.

bron: www.nrc.nl, 21 januari 2010

tekst 2

Wie zijn wij?

ROVER is een vereniging van ov-reizigers, voor ov-reizigers. Als reizigers kennen wij de dagelijkse praktijk in de ov-wereld als geen ander. Als consumentenorganisatie zetten wij ons daarom in voor de belangen van alle reizigers in bus, trein, tram, metro en andere vormen van openbaar vervoer. In Nederland zijn dat dagelijks drie miljoen mensen.

In verschillende overlegvormen vertegenwoordigen wij de reiziger. We zorgen dat de ervaringen van ov-reizigers worden gebruikt om vervoersbedrijven en overheden te adviseren. Daarnaast voeren we actie voor verbeteringen in het openbaar vervoer. (...)

Wat wil Rover?

Rover pleit ervoor dat reizigers een goed product krijgen aangeboden: dat bus en trein op tijd rijden, tegen een

aantrekkelijke prijs, en dat klachten van reizigers serieus worden genomen. De kwaliteit van het openbaar vervoer staat of valt met een goede dienstregeling. Daarnaast willen we goede informatievoorziening, toegankelijkheid en veiligheid. Rover wil dat het openbaar vervoer een goed alternatief blijft voor de auto. Niet alleen in de steden, maar ook op het platteland. Meer informatie hierover vindt u in het beleidsplan. Rover, opgericht in 1971, is een vereniging met afdelingen in veel plaatsen in Nederland. Deze afdelingen zijn op lokaal en regionaal niveau actief. Verder kent Rover gespecialiseerde werkgroepen, die het landelijk bestuur ondersteunen op specifieke onderwerpen. Rover geeft zes keer per jaar het tijdschrift 'De Reiziger' uit. Dit blad bevat verenigingsnieuws, commentaren, tips en artikelen over ontwikkelingen in het openbaar vervoer.

bron: www.rover.nl/

tekst 3

Kraken OV-chipkaart kinderspel

Het saldo op de OV-chipkaart is met een eenvoudig Windows-programma en een kaartlezer van dertig euro te manipuleren en geen conducteur of controleur die het merkt. Dat demonstrenen IT-onderzoeksjournalist Brenno de Winter en de NOS. Al wekenlang wordt er met gemanipuleerde kaarten gereisd. (...)

Een van de kaarten waarmee gefraudeerd is, is in handen van de SP Tweede Kamerfractie. Partijleden reizen er al twee weken probleemloos mee. De partij is geschrokken van de

eenvoud van de fraude en van het feit dat die amper wordt opgemerkt en gaat een spoeddebat aanvragen. Ze willen dat deze OV-chipkaart niet verder wordt ingevoerd, zoals bijvoorbeeld in Den Haag waar op 3 februari de strippenkaart wordt afgeschaft. Volgens de SP moet deze chip worden vervangen door een veiliger exemplaar. Daar zijn al plannen voor, maar onduidelijk is op welke termijn er een andere kaart wordt ingevoerd. En ook is onbekend wat dat precies gaat kosten. En wie dat moet betalen.

bron: www.nieuwsuur.nl, 25 januari 2011

tekst 4

De realitysoap is dood, lang leve reality-tv

We kijken graag naar echte mensen op tv. Ze leren ons hoe te leven in een complexe wereld.

5 'Secret Story' had een nieuw succes à la 'Big Brother' moeten worden. Dat is het niet, de kijkcijfers vallen tegen. Toch blijft reality-tv met zijn 'echte' mensen geliefd. Onder voorwaarden. (...)

10 Secret Story is de duurste Net 5-productie ooit, en één van de duurste programma's die SBS ooit heeft gemaakt. Volgens netmanager Alphons Martens kost het project meerdere miljoenen. Gemiddeld kijken er ongeveer 15 200.000 mensen per dag, 100.000 minder dan het door Net 5 zelf gestelde minimum.

Het programma is vorige week aangepast, sindsdien krabbelen de kijkcijfers langzaam op. Stoppen is geen optie. Dat is langzaamaan nog duurder dan doorgaan, zegt Martens. We hebben mensen onder contract. Die moeten worden doorbetaald. En we 25 moeten ook weer iets anders op die plek neerzetten.

Reality-tv leent zich goed voor verborgen reclame in het programma, zogenoemde 'product placement'. Zo is 30 het Secret Story-huis onder meer ingericht met meubels en keukenattributen van de merken Stadler Form, OXO en Oliver Hemming.

Omroepen hebben door bezuinigingen 35 minder geld te besteden.

Daarnaast willen wij, televisiepubliek,

volgens de kenners, graag steeds meer échte mensen zien. De wereld wordt complexer, zegt televisiewetenschapper 40 Maarten Reesink van de Universiteit van Amsterdam. Een leven is niet meer van wieg tot graf uitgetekend. Op zondag ga je eerst naar Ajax, en dan naar een concert van Vivaldi. We 45 rennen de hele dag door verschillende levensstijlen heen. We willen leren hoe met verschillende mensen uit deze levensstijlen om te gaan. Daar is realitytelevisie een hulpmiddel bij. 50 En zo helpt reality-tv, in de woorden van hoogleraar Journalistiek Irene Costera Meijer, bij het krijgen van grip op ons leven. (...)

Wat leren we dan precies van reality-tv? Een aantal voorbeelden: van 55 Temptation Island leren we over trouw, of ontrouw. Boer zoekt vrouw geeft ons inzicht in hoe intimiteit werkt. Oh, Oh Tirol gaat over opvoeding, vriendschap en volwassen worden. En zelfs aan de 60 real life soap van Frans Bauer hadden we nog iets: hoe om te gaan met de alledaagse frustraties van het op- hangen van een schilderijtje, dat maar 65 niet recht wil hangen. (...)

En dat willen we: televisiepersonages leren kennen. Ons referentiekader in de echte wereld, burens, familie en kerk- 70 gangers, verdwijnt. We werken langer, zitten meer binnen, zegt Costera Meijer. Televisiepersonages zijn onze nieuwe kennissen. Realitytelevisie is echt niet meer weg te denken. (...)

naar: Stijn Bronzwaer, NRC handelsblad, 15 maart 2011

Coalitie gooit de beuk in het eens pluriforme omroepbestel

- Nederland heeft een publiek omroepbestel als een zeldzame vlindercollectie. Vroeger werd de ether gevuld door levensbeschouwelijke zuilen. Nu
- 5 steeds meer door verenigingen die via een marketingcampagne een levensgevoel in de omroepmarkt zetten. Jong en brutaal, oud en kwiek, rechts en wakker, roept u maar. De hele collectie staat op het spel.
- 10 De verzameling is zo toegankelijk dat er nu ongeveer 21 omroepen in zitten. Ledengebonden, taakgebonden en levensbeschouwelijke omroepen zonder
- 15 leden. Zoals voorzitter Hagoort van de overkoepelende NPO ooit zei: de voordeur staat wijd open, wordt het geen tijd dat de achterdeur ook gaat functioneren?(...)
- 20 Het VVD-CDA-PVV-regeerakkoord kondigde bezuinigingen van 200 miljoen aan, een kwart van de omroepbegroting. (...) Als de kwaliteit te veel
- 25 lijdt onder zo'n forse ingreep, dan gaat het derde tv-net dicht, zegt de coalitie. Dat laatste wil Hilversum voorkomen. De drie publieke tv-zenders trekken heel wat kijkers en adverteerders sinds zij geprofileerd zijn als 'breed', 'verdiepend' en 'jong'. Sluit je Nederland 3,
- 30 dan mis je een deel van het publiek en de bijbehorende reclame-inkomsten. Hilversum zegt dat er best wat geld kan worden gewonnen door fusies, maar
- 35 niet zo veel als nodig. Bij evenredig snoeien van ieders begroting gaat de nieuwsvoorziening van de NOS onevenredig lijden. Die heeft geen contributiepotje van de
- 40 leden. Ook als de NOS het Champions League voetbal aan de commerciëlen laat, wordt de nieuwsvoorziening zwaar getroffen want dát is waar de NOS voor is. Andere omroepen kunnen hun be-
- 45 zuiniging over allerlei soorten Lingo-programma's uitsmeren. Nu de commerciële dagbladsector in de gemeentes is weggevaagd, in provincies noodlijdend is en landelijk ook
- 50 vecht voor een serieus bestaan, is de verantwoordelijkheid van de landelijke elektronische nieuwsvoorziening van NOS Nieuws des te groter. Als ook daar
- 55 scherp in wordt gesneden, lijdt de democratie. Minder redacteuren betekent dat de journaals minder afweten van ingewikkelde onderwerpen en
- 60 landen, en dus meer dreigen na te praten wat bedrijven en andere belanghebbenden voorkauwen. De minister zou graag willen zien dat er na fusies maar acht omroepen over-
- 65 bleven. De afgelopen maanden hebben verschillende omroepen aan speeddating gedaan. Dat levert zielenstrijd op. De Avro zou op het gebied van kunst en cultuur best met de Vpro willen, maar de oude achterban voelt zich qua gezelligheid meer thuis bij de
- 70 Tros. (...)
- KRO en Tros zouden op grond van de laatste ledentelling bij de top-6 horen. De EO wil sowieso niet versmelten met een ander. En Omroep MAX heeft het
- 75 opeens ook op z'n kunstheupen gekregen: zie de campagne 'MAX blijft MAX!' – word lid voor € 5,72 en kies een dvd ter waarde van € 15. (...)

naar: Marc Chavannes, NRC Handelsblad, 2 april 2011

Opgave 3 Criminaliteit begrenzen

tekst 6

Wie maakt een einde aan de piraterij?

- Hoezo is het doodnormaal om muziek en films te downloaden zonder ervoor te betalen? Advocaten hekelen de slepende 'crisis in het auteursrecht'. (...)
- 5 Het probleem is schijnbaar onoplosbaar. Aan de ene kant staan de artiesten. Hun recht op zeggenschap over hun werk wordt stelselmatig geschonden. Hun platen, films en
- 10 televisieseries worden, zonder dat zij daar toestemming voor hebben gegeven, illegaal verspreid via internet en komen op die manier bij miljoenen mensen terecht zonder dat zij daar een
- 15 cent aan verdienen. Volgens cijfers van de International Federation of the Phonographic Industry is de omzet in de branche in negen jaar tijd wereldwijd teruggelopen
- 20 van 27 miljard dollar (19,7 miljard euro) naar 17 miljard dollar. En dat is alleen nog de muziekindustrie. (...)
- Aan de andere kant staan de downloaders. Zij laten hun computers vol-
- 25 lopen met al dat illegaal aangeboden materiaal. Omdat het kan, omdat het eenvoudig is en gratis, omdat ze vinden dat muzikanten en hun bazen wel
- 30 minimaal is of omdat – in sommige landen, zoals in Nederland – er geen expliciet downloadverbod is. (...)
- Dirk Visser, auteursrechtadvocaat bij advocatenbureau KMVS, stelt zonder omhaal van woorden dat er sprake is van een crisis in het auteursrecht. (...)
- 35 “De rechten van rechthebbenden worden steeds vaker geschonden. Het is diefstal, waar grof geld in omgaat en iedereen begrijpt dat.”
- 40 (...)
- Ook een downloadverbod is volgens Tim Kuik nodig. “Dan kun je, net zoals dat nu in Frankrijk gebeurt, mensen die toch blijven downloaden,
- 45 waarschuwen dat dat niet mag. Als ze na nog een waarschuwing hardnekkig doorgaan, kun je ze in het uiterste geval tijdelijk afsluiten van internet. Pas als er sancties zijn, werkt zo'n verbod.”
- 50 Het Franse model is omstreden. Partijen als Xs4all, Bits of Freedom, maar ook verscheidene politieke partijen, waaronder D66 en GroenLinks, verzetten zich er heftig tegen.
- 55 GroenLinks Europarlementariër Judith Sargentini formuleert het grote bezwaar van velen: “Zonder tussenkomst van de rechter mensen afsluiten van internet gaat tegen de beginselen van de
- 60 rechtsstaat in. Bovendien kun je niet op individueel niveau vaststellen dat iemand iets doet wat niet mag, zonder zijn privacy te schenden.” (...)

naar: Wouter Keuning, de Volkskrant, 13 november 2010

tekst 7

High Tech Crime

Het internet is grenzeloos terwijl opsporingsdiensten te maken hebben met beperkte mogelijkheden en het soevereiniteitsbeginsel. Hightech-
5 criminelen uit land A benadelen bij voorkeur slachtoffers in land B en

10 maken hierbij gebruik van infrastructuur in land C, met als doel de opsporing te belemmeren. Nederland staat dankzij zijn sterke infrastructuur in de top van herkomstlanden van cyberaanvallen.

bron: KLPD – Dienst Nationale Recherche – Overall-beeld Aandachtsgebieden, juli 2010

tekst 8

EU versterkt strijd tegen cybercrime na aanvallen

AMSTERDAM – De Europese Commissie gaat sneller nieuwe samenwerkingen en technieken ontwikkelen om cybercrime aan te pakken. De stappen volgen na diverse aanvallen op Europese overheden en de Commissie zelf.
5

10 In een toespraak roept Cecilia Malmström, Eurocommissaris voor Binnenlandse Zaken, de EU-lidstaten op tot samenwerking. “Ik kan u ver-

15 zekeren dat cybercriminelen samenwerken, dus laten wij dat ook doen.” Eind maart werd de Europese Commissie het slachtoffer van een serieuze en omvangrijke cyberaanval. De aanval vond plaats vlak voor belangrijke overleggen over militair ingrijpen in Libië, de Eurocrisis en nucleaire veiligheid.
20 Twee weken daarvoor werd het Franse ministerie van Financiën ook al aangevallen.

bron: www.nu.nl, 13 april 2011

tekst 9

Kamermeerderheid wil hogere straffen mensenhandel

5 Straffen voor mensenhandel moeten als het aan de Kamerleden van VVD, CDA en PVV ligt, fors omhoog. Om het signaal af te geven dat mensenhandel en uitbuiting tot de zwaarste delicten

10 behoren, moet de maximumstraf worden verhoogd naar dertig jaar. De Kamerleden pleiten hier dinsdag voor bij minister Ivo Opstelten (VVD, Veiligheid en Justitie)

bron: www.elsevier.nl, 1 februari 2011